

BALANS LEZEN

MEER INZICHT IN UW JAARREKENING

Inleiding

In feite is het jaarlijks opmaken van de rekening, de jaarrekening, een onnatuurlijk fenomeen: de levensduur van een onderneming is over het algemeen langer dan één jaar. Maar door invloeden van buitenaf, zoals de fiscus, de bank en externe aandeelhouders, wordt de levensduur van uw bedrijf verknipt tot periodes van een jaar. Dit betekent boeken afsluiten, voorraden inventariseren, discussiëren over waarderingsgrondslagen en voorzieningen, opstellen van een jaarverslag en de toekomstverwachting aangeven.

De voordelen

Praktisch ieder mens, zo ook u als ondernemer, heeft een stok achter de deur nodig om orde op zaken te stellen.

De jaarrekening kan antwoord geven op vragen als:

- Hoe is de omzet ten opzichte van vorig jaar?
- Hoe valt de vergelijking ten opzichte van brancheleden uit?
- Wat gaan we dit jaar anders doen?
- Hoeveel stille reserve zit er in ons pand?
- Welke slecht betalende afnemers ‘verdienen’ extra aandacht?
- Krijgen de medewerkers nog wat ze verdienen?

De jaarrekening

De jaarrekening bestaat veelal uit de balans, de winst- en verliesrekening en de toelichting. Vorm en inhoud van de jaarrekening zijn wettelijk geregeld. De balans geeft de vermogenspositie van de onderneming weer: het totaal van geld, goederen, rechten, vordering, schulden en andere verplichtingen van de onderneming. Evenals de wijze waarop verschillende zaken aan elkaar zijn gerelateerd.

De winst- en verliesrekening geeft aan hoe de ontwikkelingen op de balans tot stand zijn gekomen. Oftewel: de balans is een momentopname; de winst- en verliesrekening bestrijkt een bepaalde periode.

De balans

De balans is een momentopname van de waarde van het kapitaal, het vermogen en de financieringsbronnen van de onderneming. Links (de activazijde) staat alles wat u bezit: grond, panden, machines, auto's, voorraden, vorderingen en geld, of anders gezegd de kapitaalcomponenten. De activazijde geeft ook wel antwoord op vragen: ‘Wat zijn de bezittingen?’ en ‘Waar zit het geld in?’

Op de rechterzijde (passivazijde) staat weergegeven hoe het bezit is gefinancierd. Dit kan via winsten uit het verleden (eigen vermogen), de bank, de fiscus, de leveranciers en de aandeel-

houders. Dit zijn vermogenscomponenten. De balans bestaat uit een viertal velden: twee links en twee rechts. Per definitie zijn links en rechts met elkaar in evenwicht. Links staat wat u bezit en rechts hoe de bezittingen zijn gefinancierd.

<p>Kapitaal (activa)</p> <p>Vaste activa</p> <ul style="list-style-type: none"> • Materieel: grond & gebouwen, vervoermiddelen en inventaris • Immaterieel: goodwill 	<p>Vermogen (passiva)</p> <p>Eigen vermogen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aandelenkapitaal • Reserves (bij BV's)
<p>Vlottende activa</p> <ul style="list-style-type: none"> • Voorraden • Vorderingen/debiteuren • Liquide middelen 	<p>Kortlopende schulden</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bank • Crediteuren • Belasting • Nog te betalen diversen

Het kapitaal

Op de activazijde staan de bezittingen van de onderneming. Deze worden onderscheiden in drie posten: materiële vaste activa, immateriële vaste activa, vlottende vaste activa. De termen moet u redelijk letterlijk nemen. Materieel is materie; immaterieel is fictie; vlottend is als een snel stromende rivier.

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa zijn investeringen waarin geld langer dan een jaar wordt vastgelegd, zoals grond en gebouwen. Hierbij is de manier van waarderen (waarderingsgrondslag) belangrijk. Meestal vindt u daar 'aankoopprijs minus afschrijvingen'. Terwijl grond en gebouwen de neiging hebben elk jaar in waarde te stijgen, doen we op de balans het omgekeerde. Over het algemeen is er sprake van een stille reserve. Wordt de verzekerde waarde in de toelichting gegeven, dan heeft u enig houvast over de grootte van deze reserve.

Immateriële vaste activa

Eén van de meest onduidelijke posten is de post 'immateriële vaste activa'. Hierbij moet u denken aan 'aanloopkosten' en 'goodwill'. Wie zijn resultaat wil oppoetsen, verklaart dat bepaalde uitgaven geen kosten zijn, maar investeringen. Daarmee verdwijnen ze van de winst- en verliesrekening naar de balans en is het resultaat van dat jaar met hetzelfde bedrag verbeterd. Dergelijke posten worden in gemiddeld drie jaar afgeschreven, dus na het eerste jaar komen de posten weer op de winst- en verliesrekening terecht.

Goodwill is meestal het bedrag dat u extra betaald heeft in geval van een overname, omdat de verkopende ondernemer iets exclusiefs aan de formule van het bedrijf heeft toegevoegd. Soms betreft het een vaste klantenkring. Er wordt dan, al dan niet terecht, van uitgegaan dat u dit de komende periode te gelde kan maken.

Vlottende activa

Het kenmerkende aan vlottende activa is dat de investeringen normaliter binnen een jaar weer in geld worden omgezet, zoals voorraden en debiteuren. Een goed streven. Bekijk uw voorraadlijst eens. Hoeveel artikelen staan daar op die ouder dan een jaar zijn? En hoeveel afne-

mers hebben meer dan een jaar betalingsachterstand? Tel beide bedragen op en trek ze in gedachten af van uw bankschuld. Misschien toch iets meer aandacht besteden aan deze posten.

Liquide middelen bestaat uit geld dat u op de bank heeft staan of in kas heeft. Hoe u het ook wendt of keert, het bezit van geld is een geruststelling. En het vermeerdert het snelst, door het niet uit te geven.

Het vermogen

Op de passivazijde staan de financieringsbronnen van de onderneming: het vermogen. Deze worden onderscheiden in: eigen vermogen, voorzieningen, langlopend vreemd vermogen en kortlopende schulden.

Eigen vermogen

Als alle posten op de balans goed zijn gewaardeerd, geeft het eigen vermogen de waarde van het bedrijf weer. Zodra alle bezittingen zijn verkocht en alle schulden zijn afgelost, resteert in principe een bankrekening ter grootte van het eigen vermogen. Eigen vermogen is een eerste vereiste voor het voortbestaan van de onderneming. Crediteuren zien dit vaak als een buffer voor betalingsgarantie.

Voorzieningen

Voorzieningen zijn voornamelijk voorwaardelijke verplichtingen en risico's waarvan de omvang en/of het tijdstip van nakoming niet exact te bepalen zijn, maar wel redelijk in te schatten. De belangrijkste en gevaarlijkste post blijft de pensioenvoorziening. Immers: deze voorziening komt alleen tot uitkering, als de vennootschap het kan betalen. Wat ziet u in de praktijk: bedrijf failliet, voorziening weg, inkomen nihil.

Langlopend vreemd vermogen

Om de balansverhouding te verbeteren wordt regelmatig bankschuld in rekening-courant omgezet in een langlopende lening met een vast aflossingsschema. Vooral als gedurende een aantal jaren meer wordt geïnvesteerd dan afgeschreven is dit een probaat middel. Echter: de bankier vraagt wel om garanties. De lening moet immers worden terugbetaald.

Kortlopende schulden

Bij kortlopende schulden moet u denken aan bijvoorbeeld een bankkrediet in rekening-courant en een leverancierskrediet. Het is tijdelijk vermogen ter beschikking gesteld door schuldeisers.

De ideaalsituatie is, dat de vaste activa precies worden gefinancierd met het eigen vermogen, de voorzieningen en de langlopende schulden. Dan zijn vlottende activa en kortlopende schulden ook aan elkaar gelijk. Idealen worden echter slechts zelden gerealiseerd.

De winst- en verliesrekening

Voor de winst- en verliesrekening bestaan aanmerkelijk minder voorschriften dan voor de balans. Deze rekening is qua uitkomst het verschil tussen twee opvolgende balansmomenten. De winst- en verliesrekening herbergt verschillende componenten in zich, zoals:

- uitgaven, toe te rekenen aan het boekjaar;
- afschrijvingen toe te rekenen aan het boekjaar op basis van investeringen die in het verleden zijn gedaan;
- toekomstige uitgaven die nu al voorzien zijn en alvast worden toegerekend aan het huidige boekjaar.

	€	€
Omzet		500.000
Inkoopwaarde van de omzet		200.000
Bruto winst		300.000
Kosten (huisvesting; personeelskosten; Vervoerskosten; algemene kosten)	100.000	
Afschrijvingen	50.000	
Interest	20.000	
	170.000	170.000
Resultaat		130.000

Metten is weten

Het voordeel van cijfers is dat ze kwantitatief zijn en vergelijkbaar. Het is dus mogelijk om daarmee tendensen waar te nemen op basis waarvan u kunt sturen. U kunt verschillende vergelijkingen maken, zoals:

Vergelijkingen in de tijd

Zet vijf balansen en winst- en verliesrekeningen naast elkaar, noem het basisjaar 100 en onderzoek welke posten uit de pas lopen.

Vergelijk de normen

Per branche zijn er parameters van de liquiditeit (kan het bedrijf op korte termijn alle verplichtingen voldoen), de solvabiliteit (is het eigen vermogen voldoende om tegenslagen op te vangen) en de rentabiliteit (wordt op basis van het werkelijke eigen vermogen voldoende winst gemaakt). Daarnaast kunnen kengetallen (zie pagina 22 en 23) in de tijd worden gevolgd, zoals de omloopsnelheid van voorraden, debiteuren en crediteuren. Elk cijfer zegt iets over de gang van zaken binnen de onderneming.

Vergelijking met collega-ondernemers

Wat doet u beter of slechter dan branchegenoten? In een aantal branches bestaat al het instrument van de benchmark. Een aantal gelijksoortige bedrijven levert cijfers in. Die worden anoniem getotaliseerd en gemiddeld. U ontvangt dat gemiddelde en vergelijkt met uw eigen cijfers. De volgende stap is een eventuele hulpvraag als u duidelijk achterblijft bij uw collega's: Hoe kan het beter?

Kengetallen

- De **solvabiliteit** geeft aan in welke mate de onderneming afhankelijk is van geld van anderen en in hoeverre de onderneming zelf in staat is om tegenslagen op te vangen. Over het algemeen geeft een solvabiliteit van 30% of hoger een gezonde positie weer.
Solvabiliteit = eigen vermogen : totaal vermogen x 100%.
- De **liquiditeit** geeft aan in hoeverre de onderneming in staat is haar verplichtingen op korte termijn na te komen, zoals bijvoorbeeld het betalen van leveranciers en belastingen.
Liquiditeit = vlottende activa : korte termijnschulden x 100%.
- De **rentabiliteit** geeft aan de mate waarin een onderneming in staat is winst te maken met het door haar geïnvesteerde kapitaal. U kunt dit kengetal vergelijken met de actuele rentestand.
Rentabiliteit = winst (of toename eigen vermogen) over een bepaalde periode : het eigen vermogen aan het begin van die periode x 100%.
- Het kengetal **voorraden** geeft aan hoe lang de voorraad blijft liggen en hoe lang er geld vastzit in de voorraad.
Omloopsnelheid voorraden = voorraden : inkoopwaarde x 365 dagen.
- Het kengetal **debiteuren** geeft aan na hoeveel dagen debiteuren betalen en hoe lang er geld uitstaat.
Afnemerskrediet = debiteuren : omzet x 365 dagen.
- Het kengetal **crediteuren** geeft aan na hoeveel dagen de onderneming haar crediteuren betaalt en in hoeverre hieruit een verkapte kredietbehoefte blijkt.
Leverancierskrediet = crediteuren : inkoopwaarde x 365 dagen.

De toelichting

De jaarrekening bevat een toelichting. Van een aantal balansposten wordt het ontstaan en het verloop beschreven en vergeleken met het verloop van vorig jaar. Van de winst- en verliesrekening worden de hoofdposten gespecificeerd en vergeleken met vorig jaar en/of de begroting.

Verantwoordingsverslag

Elke jaarrekening is een neerslag van het gevoerde beleid. Wanneer u als directeur-eigenaar het resultaat ziet, moet dat herkenning oproepen met uw gevoel. Wie de gehele dag onderneemt, mag niet worden verrast door de uitkomst van de jaarrekening. Ofwel: uw gevoel legt verantwoording af.